

Tez Özetleri

Hazırlayan: Olgü ÇALIŞKAN

KENTSEL DOKUDA ARKA BAHÇE KULLANIMI

ZEYTİNCİ, Ahmet
İTÜ

Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge
Planlaması Anabilim Dalı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Mehmet
OCAKÇI
Mayıs 2005

Ülkemizde kentsel parsel üzerinde yapılaşmamış alanların ihmal edilmesi, parsel üzerinde mümkün olan en çok alana inşaat yapılmasına yönelik bir eğilim olması ve bunun imar mevzuatları ve ilgili yönetmeliklerin bazı maddeleri ile de teşvik edilmesi, kentlerde yaşam kalite düzeyinin yükseltilmesi hedefini zorlaştırmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı, ön, yan ve arka bahçeler olarak tanımlanabilecek alanlara dikkat çekerek bu alanların uyumlu mekan organizasyonlarının yapılmasını, böylece kentsel yaşam kalite düzeyinin yükseltilmesini sağlamak ve bu yönde yapılacak çalışmalara yardımcı olmaktır. Yapılan araştırmalar sonucunda görülmüştür ki arka bahçeler gerek konforsuz ölçü ve biçimleri gerekse mimari çözümlerinde ki erişim zorluklarından dolayı kullanılamaz haldedir ve sadece binalar arası boşluk oluşturarak bir fonksiyona sahip olmaktadır. Yeterli büyüklükte olmadıklarında ise erişim zorluklarından dolayı üst kat kullanıcıları tarafından kullanılmadığı, ayrıntı nizam yapı düzenlerinde ise ön ve yan bahçelerden dolayı erişilebilirliğinin artmasının kullanım oranını arttırdığı ancak bu kullanımın ise genellikle otopark olduğu tespit edilmiştir. Yapılacak olan uygulamalarda, bitişik nizam yapı düzenlerinde erişilebilirliğin artırılması arka bahçe kullanımını üst katlara da taşıyacak ve kullanım oranını arttıracaktır. Ticaret fonksiyonuna sahip alanlarda üst kat kullanıcılarının arka bahçeyi sahiplenmemelerinin zemin kattan kullanımı arttırmasından dolayı farklı bir tapu sisteminin gidilmesinin arka bahçe kullanımında daha etkili sonuçlar alınacağıni

göstermektedir. Bu sonuçların ışığıyla ele alınan arka bahçeler kentsel yaşam kalite düzeyini arttıran bir araç olacak ve kullanılan, yaşayan ve yaşatan alanlar olarak yapılaşmış çevreye katılacaktır. Tez çalışmasının birinci bölümünde çalışmanın amacı, hipotezler, yöntem, sınırlar ve kapsam belirtilmiştir. İkinci bölümünde kent dokusu tanımları, kent dokusunun tarihi gelişimi, kent dokusunu biçimlendiren faktörler ve kent dokusu içinde arka bahçe kullanımı anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise Türkiye'deki kentleşmenin kent dokusuna yaptığı etkiler ile kent dokusunu biçimlendiren yasal araçlar ve İstanbul kent dokusu değişimi üzerinde etkiler belirtilmiştir. Dördüncü bölümde yapılan alansal analiz ve anket çalışmasından elde edilen bulgular ortaya konulmuş ve bu bulguların değerlendirilmesi yapılmış ve bunlardan ortaya çıkan sonuçlar ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: kent dokusu, arka bahçe, kentleşme

ŞEHİR MORFOLOJİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: KONYA VE ANTAKYA'NIN TARİHİ DOKULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

TOPÇU, Mehmet
İTÜ

Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge
Planlaması Anabilim Dalı
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. A. Sema KUBAT
Mayıs 2003

Özet Bu çalışmada çeşitli din ve kültürlerin etkisi ile biçimlenmiş ve Osmanlı egemenliği altında İslam etkisi gösteren şehirlerin tarihsel süreç içerisindeki fiziksel değişimlerini incelemek ve tarihi kentsel dokuları arasındaki farklılıkları, benzerlikleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde Konya ve Antakya şehirleri araştırma konusu olarak seçilmiştir. Alansal morfolojik

farklılıkları ortaya koymak için analitik inceleme çalışması yapılmış ve her iki şehrin tarihi kent dokusu özelliği gösteren bölgeleri tanımlanmıştır. Her iki bölgeden seçilen farklı alanlar kategorisine göre sayısal olarak karşılaştırılmıştır. Kategorize edilen alanlar; yol alanları, yeşil alanlar ve taban alanlarıdır. Daha sonra kent mekanına etki eden etmenlerin ortaya çıkardığı kentsel dokular görsel analiz yöntemi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bu yöntemde hava fotoğrafları üzerinden kentsel yol dokuları çıkarılmış, harita ve çizimlerle farklılıklar vurgulanmış ve fotoğraflarla dokusal analiz yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Antakya, Konya, şehir morfolojisi, şehirsal tasarım

İZMİR METROPOLİTAN KENT ÇEPPERİNDE MÜSTAKİL KONUT SİTELERİNİN GELİŞME EĞİLİMİ

VELİBEYOĞLU, Hasibe
İYTE

Yüksek Lisans, Şehir Planlama
Tez Yöneticisi: Doç. Dr.Semahat
Özdemir
2005

Kentlerin dış sınırlarına / çeperlerine doğru saçaklanması günümüzde pek çok kentin gelişme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk kentleri de 1980 sonrasında değişen sosyo-ekonomik koşullara paralel olarak çeperlerine doğru büyümeye ve saçaklanmaya başlamıştır. Çok katlı uydu yerleşimler, alışveriş merkezleri, ofisler, uluslararası oteller, büyük ölçekli altyapı projeleri ve rekreasyon alanları metropoliten kentlerin çeperindeki bu değişimin göstergeleridir. Bu dönemde kentlerin çeperinde belirmeye başlayan bir diğer kullanım ise yeni konut alanlarıdır. Bu konut gelişimlerinden biri de İstanbul ve Ankara gibi büyük metropollerin kentsel büyüme ve yayılma sürecinin göstergesi kabul edilen "müstakil konut siteleri"-

dir. Bu konut çevreleri kentin dışında, ana ulaşım aksları etrafında ve doğal güzelliklere yakın olma eğilimi göstermelerinin yanında, çevresine “kapalı” ve konut dışı fonksiyonları barındıran “paketlenmiş” bir yaşam çevresi sunmaktadır. Bu çalışma, yalnızca İstanbul ve Ankara örneklerinin tartışıldığı bir konut gelişme biçimine dair İzmir örneğini ele alması bakımından önemlidir. 1990 sonrasında İzmir metropoliten kentinin çeperinde yaşanmakta olan dönüşümü, müstakil konut sitelerinin gelişim özelliklerinden hareketle anlamayı amaçlamıştır. Kentin batı aksında, Urla belediyesi sınırları içinde gelişen müstakil konut sitelerinin mekansal gelişim özellikleri ve gelişimi yönlendiren planlama kararları “sürec” başlığı altında incelenmiştir. Bu konut çevrelerinde yaşayanların hangi yönlendirici faktörlerle eski konut alanlarını terk ettikleri, konut-konut çevresi ve kentsel servislere erişim konusundaki memnuniyet düzeyleri ise “davranış” olarak ele alınmıştır. Metropoliten kentin çeperinde saçaklanarak gelişen müstakil konut sitelerinin gelişim sürecinin yarattığı kısıtlılıkların ve taşıdığı potansiyellerin tartışılması bu yeni eğilimi anlamaya yardımcı olmuştur. Araştırma sonucunda, kamu alanlarından ve servislerinden yoksun olarak gelişen müstakil konut sitelerinin, otomobil bağımlı, arazi tüketen, parçalı ve spekülatif yapılaşmaya neden olduğu tespit edilmiştir. Planlama süreci ve yerel yönetim uygulamaları açısından da sorunların yaşandığı belirlenmiştir.

OSMANLI DÖNEMİ BATI ANADOLU KENTLERİNDE PARSEL - KONUT İLİŞKİSİNİN TİPOLOJİK ANALİZİ: KULA ÖRNEĞİ

SAF, Hayriye Oya

İYTE

Yüksek Lisans, Mimarlık

**Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Emre Ergül
2005**

Osmanlı Kenti ve Osmanlı Evi üzerine, şimdiye kadar birçok araştırma yapılmış, Osmanlı evinin kökeni, plan tipolojileri belirlenmeye, Osmanlı kentleri ve kent dokuları incelenerek, kentlerin sosyal, idari ve ekonomik yapıları tanımlan-

maya çalışılmıştır. Ancak, yapılan tüm bu araştırmalar arasında, Osmanlı kentinde konut-parcel ilişkilerini araştıran bir çalışmanın bulunmaması dikkat çekicidir. Bu çalışma ile konut - parcel ilişkisinin 18-19. yy Batı Anadolu Osmanlı kenti Kula özelinde aranması ve yapılacak olan analizlerle ilişkinin varlığını sorgulanması amaçlanmaktadır. Birinci bölümde öncelikle problem tanımına gidilmiştir. Literatürde Osmanlı evi ve Osmanlı kentlerine ilişkin yapılmış olan çalışmalara değinilerek, konuya ilişkin açık noktalar belirlenmiştir. Osmanlı kentlerinde konut ile parcel ilişkisinin varlığı ya da yokluğuna dair hiçbir araştırmanın bulunmadığı saptanmış, bu açığın kapatılması ve daha sonra benzer araştırmalara zemin oluşturması amacıyla konut - parcel ilişkisi üzerine çalışılmasına karar verilmiştir. Yer seçimine ilişkin göz önünde bulunduran kriterlere değinilmiş ve çalışma için kullanılacak yöntemler belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında ikinci bölümde; öncelikle Osmanlı kentinin fiziksel yapısı tanımlanmış, daha sonra ekonomik ve sosyal durum irdelenerek, idari ve iktisadi kurumlar tanıtılıp, fiziksel çevre üretimi ile, üretimde rol alan aktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak da Osmanlı kentinin temel birimi sayabileceğimiz mahalleler, kültürel ve fiziki yapısı, organizasyonu, idaresi ve gündelik yaşamı açısından irdelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, Osmanlı evlerinin kökenine, plan tipleri ile ilgili yapılmış tipolojik sınıflandırmalara, Osmanlı Evi genel özelliklerine, öğelerine ve Osmanlı Evi plan tiplerine değinilmiş, ayrıca, bölgesel ev tiplerine ve çalışma sahamızın Kula olması nedeniyle, Batı Anadolu evlerinin genel özelliklerine de yer verilmiştir. Dördüncü bölümde görgüm çalışmaya geçilmeden önce, çalışma alanı Kula'nın tarihsel arka planı, coğrafi ve jeolojik durumu ile fiziksel yapısı incelenmiş, fiziksel yapı kapsamında kentsel dokunun değişimi, kamusal yapılar, evlerin mimari özellikleri, yapı malzemeleri ve yapı elemanları tanıtılmaya çalışılmıştır. Görgüm çalışmada ise, öncelikle çalışma alanında; parseller geometrilere, konumlarına, büyüklüklerine (alanlarına) ve konut alanının parcel alanına bölünmesiyle elde edilen orana göre gruplandırılarak, konut tipleri saptanmıştır. Elde edilen tüm verilerin tablolaştırılmasından

sonra ise, Parsel konumu - Parsel geometrisi, Konut tipi - Parsel geometrisi, Konut tipi - Parsel konumu, Konut tipi - Parsel alanı ve Konut alanı / Parsel alanı - Parsel geometrisi analizleri yapılarak, elde edilen veriler tablolara aktarılıp, sonuçlar yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise bölüm dörtte elde edilen tüm verilerin yüzdesel oranları belirlenip, bu oranlara göre bir yargıya varılmaya çalışılmıştır.

KENTSEL TASARIMDA ARAZİ DÜZENLEMESİ SÜRECİ: PROJE YÖNETİMİ YAKLAŞIMI

KONURSAY, Sadık Yılmaz

İYTE

Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama

Tez Yöneticileri: Yrd. Doç. Dr. Murat

Günaydın, Doç. Dr.ZiyaGencel

2004

Arazi düzenlemesi, kentsel alanların yeniden organize edilmesi için kullanılan önemli bir araçtır. Şehir planlama gereklerine göre, kadastral parselleri kamu ve özel kullanım araçları için uygun imar parsellerine dönüştürmeyi amaçlar. Böylelikle arazi düzenlemesi metodu, kent çeperlerindeki arazi kullanım problemlerinin çözümüne büyük olanaklar sağlar. Türkiye’de planlı kentleşme için hayati bir ihtiyaç olan 18. Madde Uygulaması, birçok alanda kullanılan en etkin arazi edinme metodudur. Bu sebeple, hızlı kentleşen bir ülke olarak Türkiye’de, arazi talebine cevap verebilmek için imar planı uygulama hızı kentleşme hızına paralel olmalıdır. Bu hızın sağlanması durumunda, daha iyi bir kentsel yaşam için gerekli olan kentsel kamu alanları elde edilebilir. Bu açıdan bakıldığında, bir projenin başlangıcından sonuçlanmasına kadar kontrolünü ve koordinasyonunu sağlamakta hayati bir araç olan proje yönetimi, 18. Madde Uygulamasının daha etkili ve hızlı kullanımında kesinlikle düşünülmelidir. Böylelikle, 18. Madde projeleri, kapsam, zaman ve maliyet arasında denge kurulması kaydıyla arzulan kalitede gerçekleştirilebilir. Bu çalışma, sadece Türkiye’deki arazi düzenleme sürecini değil, aynı zamanda yurtdışında çeşitli ülkelerde kullanılan arazi düzenleme prosedürlerini de tarifler

(Almanya, Fransa, Japonya, Batı Avustralya, vd.), avantaj ve dezavantajlarını tartışır ve buradan hareketle bu süreçlerin problemlerini ortaya koyar. Bu bağlamda, çalışma sonuç olarak Türkiye'deki arazi düzenleme süreci için iki yaklaşım sunar. Bunlardan biri, varolan 18. Madde sürecindeki problemleri azaltmak için proje yönetimi, diğeri ise yine proje yönetim konseptlerini kullanarak 18. Madde sürecine alternatif bir arazi düzenleme sürecidir. Bu nedenle, çalışmanın sonunda proje yönetimi yaklaşımının uygulanabilirliğini değerlendirmek için Uzundere'de bir alan çalışması yürütülmüştür.

OSMANLI BAŞKENTLERİNDEKİ ANITSAL YAPI KOMPLEKSLERİNİN MORFOLOJİK VE KENTSEL KARAKTERİSTİKLERİ

**İŞCANLI, Sinecan
İYTE**

**Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama
Tez Yöneticileri: Yrd. Doç. Dr.
Nicel Yılmaz Saygın, Doç. Dr. Ziya Gencel
2004**

Tez çalışması Osmanlı kentlerinin çok önemli özelliklerinden biri olan Osmanlı Anıtsal Yapı Kompleksleri üzerinedir. Anıtsal yapı kompleksi kavramı Osmanlı kentinde sosyal yaşamın çekirdeği olarak tanımlanmaktadır. Tipik Osmanlı kentinin sahip olduğu özellikler onun diğer genel sınıflandırmalar içerisinde yer almasını engelleyip, başlı başına bir kategori oluşturmasına yol açmıştır. Zaman içinde din, coğrafî konumlanma, fetihler ve daha önceki kültürlerin bıraktıkları etkilerin ışığında kent kendi karakteristik özelliklerini şekillendirmiştir. Bu Osmanlı kentinin özelliklerinin, kendine özgü olmasının yanı sıra birçok farklı kültürü de anımsatıyor olması sonucunu getirmiştir. Daha önce yapılmış olan çalışmaların çoğunda Osmanlı Anıtsal Yapı Kompleksleri mimari özellikleri üzerinden incelenmeye tabi tutulmuştur. Ancak kentsel tasarım kriterleri ve kentin sosyal yapısına bağlı olarak bir inceleme yapıldığında, komplekslerin

çok daha derin anlamlara sahip oldukları görülmüştür. Kompleksler, Osmanlı kentsel tasarım dokusuna göre şekillenirilmiş olmanın özelliğini, anıtsal bir değere sahip olmanın sorumluluğunu ve farklı fonksiyonları içeriyor olmaktan doğan sosyal görevi yansıtmaktadırlar. Çalışma, Bursa ve Edirne'deki Osmanlı Anıtsal Yapı Komplekslerini, morfolojik kriterler, kökenleri, konumlanma ve içerdiği programa göre ve aynı zamanda mekansal ve görsel özelliklerin ışığında incelemiştir.

KENT PLANLAMA PRATIĞİNDE DÜĞÜM VE NİRENGİ NOKTALARININ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

**BÖCEKLİ, Burcu
İYTE**

**Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama
Tez Yöneticileri: Prof. Dr. Akın Süel,
Prof. Dr. Sıtkı Aytaç, Yrd. Doç. Dr. Ülker
Seymen
2004**

Bu tez genel olarak düzenli kentsel mekanların oluşumunda, daha nitelikli ve tanımlı kentlerin yaratılmasında ve yaşam çevrelerinin kalitesinin artırılmasında aktif rol oynayan 'nirengi noktalarının' analiziyle ilgilenmektedir. Nirengi noktalarının kentte yaşayanlar ve ziyaretçiler için önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, nirengi noktalarının belirlenmesinde rol oynayan fiziksel ve sosyal etkenleri tanımlamayı amaçlamaktadır. İnsanoğlu ve kentler birbiriyle güçlü bağlarla bağlıdır ve iletişim içindedirler. İnsan yaşadığı veya ziyaret ettiği şehirlerden çeşitli izlenimler edinir. Bu izlenimler kent parçalarından toplanan imajlardan oluşmaktadır. Bu imajların ortaya çıkmasında, kentteki görsel öğeler insan algısı üzerinde etkin rol oynar. Görsel öğelerin yanı sıra sosyo-ekonomik ve kültürel etkenler de izlenimlerin oluşmasında etkin diğer faktörlerdir. Burada önemli olan, bütün bu deneyimler sonucunda yaşanan çevrenin edinilen izlenimlerin insan üzerinde bıraktığı etkidir. Bu çalışma, yaşadığımız kentlerin olumsuz etkilerini, nirengi noktaları gibi bazı kentsel elemanların pozitif etkileriyle

birlikte aza indirgenmesini planıcının görevlerinden biri olarak görmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bu çalışmanın öncelikli amacı tarih içinde nirengi noktalarının kullanımını ve gelişimini incelemek, ikincil amacı nirengi noktalarını tanımlamak ve sınıflandırmak üçüncü amacı da planlama prensiplerini dikkate alarak şehirlerin iyileştirilmesi için kullanımını tarih içinde incelemek ve tartışmaktır.

BAHÇELİEVLER 7. CADDE'DE YAYA DENEYİMLERİ: KAMUSAL MEKANIN İYİLEŞTİRİLMESİNDE ÖLÇÜTLER

**AKİT, Mert
ODTU**

**Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü**

**Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. F. Cânâ
Bilsel
Ocak 2004, 152 Sayfa**

Bu tez, yaya mekanlarını ve yayaların bu mekanlardaki deneyimlerini temel olarak, sokak ve ana caddelerin yaya dostu ve odaklı kentsel kamu mekanları olarak tasarımı veya iyileştirilmesi için bir tasarım çerçevesi kurmayı amaçlamıştır. Bu çerçeve, bir yöntem önerisi olarak da düşünülebilir; çünkü özgül bir yöntemle, gözlem-analiz-uygulama biçiminde ilerleyen bilindik tasarım sürecinin geliştirilmiş ve kentlerdeki kamusal yaya mekanlarına uyarlanmış biçimidir. Bu çerçevede çalışma önce yukarıda belirtilen mekanların değerlendirilmesi için gereken kentsel kalite, kentlilik, yaya deneyimleri konularını kuramsal olarak özetlemekte, sonra ise kentsel mekanların, çözümleme amaçlı kullanılan üç bileşenine (kentsel biçim, kentsel imge ve kentsel etkinlikler) göre nasıl incelendiklerini ortaya koymaktadır. Çalışma alanı olarak seçilen Bahçelievler 7. Cadde, mahalle sakinlerine yönelik bir ana cadde olmaktan çıkıp diğer semtlerden de farklı birçok kullanıcının geldiği, canlı ve çeşitlilik sunan bir ikincil merkez haline gelmiştir. Ancak semt, kooperatif bütünü içinde olduğundan bu güne dek getirdiği kentsel birikim ve kültürü küresel tüketim dinamiklerinin

etkisiyle giderek yitirmektedir. Dahası, 7. Cadde böyle bir çekim merkezi haline geldiği halde, gerek ulaşım, gerek yaya dolaşımı, gerekse kentsel elemanların kalitesi yönlerinden oldukça yetersizdir. Bütün bunlar 7. Cadde'nin yukarıda açıklanan yöntemle ele alınmasını gerektirmektedir. Bu amaçla cadde, belirtilen kentsel mekan bileşenlerine göre incelenmiş ve halihazır haritalar, fotoğraflar, kişisel gözlemler ile, kullanıcı sorunlarını, eğilimlerini ve algılarını belirlemek amacıyla yapılan anketler ve birebir görüşmeler de bu incelemeye veri sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Bu çözümlenmelerden çıkarılan sonuçlar, cadde için bir sorunlar-olanaklar dizgesiyle özetlenmiş, bunlardan ise tasarım hedefleri ve politikalarına ve somut ölçütlere varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: yaya deneyimleri, yayalaştırma, kentsel biçim, kentsel imge, kentsel etkinlikler, tasarım hedefleri ve politikaları, 7. Cadde.

XXL, MİMARLIĞIN NESNESİ OLARAK METROPOL

ALTÜRK, Emre
ODTÜ Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Ayşen Savaş
Mart 2004, 112 Sayfa

Mimarlık söyleminin tarihsel oluşum kurgusu kenti ulaşılabilir en son (mihai) nesnesi, kompozisyonun en son uzantısı, en büyük bina olarak nitelendirilmiştir.

"Katişksız" nesnesi olan bina ile kenti, ya ikisini de genel fiziksel üretim süreçlerinde konumlandırarak ya da birbirine benzeterek ilişkilendirmeye çalışmıştır. Fakat bu sürekliliğe karşın, mimarlığın kentle ilişkisi içsel bir tasarrufun kente yansıtılması olarak anlaşılmalı ve sonuç olarak tek yönlü kalmıştır. Mimarlık 'belirliliğini' bina üzerinden kente yaymak amacı ile küçük ölçekten büyük ölçeğe doğru işlemiştir.

Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru açıklık kazanmıştır ki, sonuçta modern metropole nüfuz edecek olan 'mimari belirlenmişlik' değil, aksine mimarlığa etki edecek olan metropoliten belirsizliktir. Tasarımı da kapsayan karmaşık bir kültürel sistemler yığını olarak metropol, yapı çevrenin tek bir mesleğin kodları

aracılığıyla anlamlandırılmasına karşı çıkmaktadır.

"Metropoliten tasarlanmamışlık" olarak adlandırılabilir bu karmaşık ilişkiler sistemini irdeleyecek bu tez, 'mimari tasarım'ı güncel 'metropoliten durum' ile ilişkilendirerek yeniden ele alacaktır. Mimari nesnenin tasarım sürecinde yüklendiği anlamları ile metropoliten süreçlerde kazandığı anlamların çakışmazlığından yola çıkarak, metropoliten değişkenliğe uygun yeni bir 'mimari müdahale' yöntemi araştırılacaktır. Rem Koolhaas'ın 'Delirious New York' kitabı ile OMA'nın 'Parc de la Villette' projesinin beraber incelenmesi üzerinden 'program,' "boşluk," "büyük-lük" ve 'mimari ölçek' gibi kavramlar yeniden araştırılacaktır. Bir diğer amaç mimarlık-metropol ilişkisinin bir ikilik değil, etkileşim içindeki "hemhudutlu" (contiguous) yapılar olarak kavranmasını sağlamaktır.

Anahtar Sözcükler: mimari belirlilik, mimari müdahale, mimari ölçek, mimari program, metropol, metropoliten durum, metropoliten tasarlanmamışlık, matris, boşluk, büyüklük.

ÖRÜNTÜ YAPI VE ÖRÜNTÜ KENTSELLİĞİNİN 21. YÜZYILDA EVRENSEL OLARAK TASARLANMIŞ ÇEVRELERİN YARATILMASINDAKİ POTANSİYELİNİN ARAŞTIRILMASI

EREN, Yasemin
Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Emel Aközer
Ortak Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Halime Demirkan
Haziran 2004, 162 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, biçimsel organizasyon stratejileri olarak adlandırılan örüntü yapı ve örüntü kentselliği yeniden okumak ve bu stratejilerin 21. yüzyılda evrensel olarak tasarlanmış yapı çevrelerinin yaratılmasındaki potansiyelini araştırmaktır. Örüntü yapılar ilk olarak 1974'de Alison Smithson tarafından "Örüntü yapı Nasıl Ayırt edilir ve Okunur" adlı makalesinde

tanımlanmıştır. Evrensel tasarım kavramı ilk olarak 1970 yılında kullanıldı ve Amerikalı mimar Ron Mace tarafından 1985 yılında yorumlandı. O zamandan beri yaygın olarak kabul edilen evrensel tasarım aynı zamanda 'herkes için tasarım' ve 'kapsayıcı tasarım' olarak da bilinmektedir. Örüntü yapı anlayışının günümüzde yeniden canlanması ve evrensel tasarım ilkelerini yerine getirme potansiyeli, hem Türkiye'deki hem de diğer dünya ülkelerindeki bütün insanların ulaşılabilir, ayarlanabilir ve değişebilir yapı çevrelere olan çok önemli gereksinimlerine karşılık bir mimari tasarım yanıtı olarak düşünülebilir. Bu çalışmanın katkısı yalnızca örnek örüntü yapıları incelemek değildir. Aksine günümüz mimarlık ve kentsel tasarımında evrensel tasarımı uygulama bilincini artırmak için yaratıcı fikirlerin ve tasarım kuramlarının gelişmesini sağlamaktır.

Anahtar Sözcükler: biçimsel organizasyon stratejileri, örüntü yapı ve örüntü kentsellik, herkes için tasarım, evrensel tasarım, evrensel olarak tasarlanmış yapı çevreler.

ANKARA'NIN ESKİ SANAYİ BÖLGESİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE POLİTİK AKTÖRLER

SANER, Mehmet
Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Ali Cengizkan
Ortak Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Güven Arif Sargın
Haziran 2004, 108 sayfa

Bu tez, Ankara'nın eski sanayi bölgesinin henüz tamamlanmamış olan dönüşümünü inceleyen monografik bir çalışmadır. Çalışma, "tamamlanmamışlığın" nedenlerini araştırırken sürecin içsel dinamikleri ve özellikle de politik aktörlerin katkıları üzerinde yoğunlaşacaktır. Bu çalışmanın amacı, politik aktörlerin kentsel dönüşümlerdeki rollerini ortaya koymak ve mimari üretimin bu süreçlerdeki pozisyonunu değerlendirmektir. Bu değerlendirmenin sonunda, gelecek benzer kentsel dönüşümler için olası yaklaşımlar, politik çerçeveye ve mimari üretimin bu çerçevedeki pozisyonuna özel bir vurgu ile sorgulanacaktır.

Maltepe, 19. Yüzyılın sonundan itibaren bir sanayi bölgesi olarak gelişmiş, Cumhuriyet döneminde, dönüşüm için gereklilik ve taleplerinin olduğu 1950lere kadar aynı işlevle hizmet vermiştir. Bölgenin dönüşümü endüstriyel üretim ve endüstriyel servis alanlarında iki ayrı süreç olarak gerçekleşmiştir. Endüstriyel üretim alanı, ortadan kaldırılamayan pratik zorlukların ürettiği direnç mekanizmaları nedeniyle kısmen dönüşebilmiştir. Endüstriyel servis alanının dönüşümü ise, farklı zamanlarda alınan farklı tasarım kararları nedeniyle tamamlanamamıştır. Genel olarak eski sanayi bölgesinin dönüşümünün tamamlanamamasının nedenleri ya politik aktörlerin yetkin olamayışları, ya da politik aktörler arasında meydana gelen karşıtlıklardır.

Mimari üretimin dönüşümdeki pozisyonları, kendi pozisyonları da dönüşümü oluşturan koşullar tarafından tanımlanan politik aktörler tarafından tanımlanmıştır. Koşullar her bir durum için farklı olduğu için, her bir kentsel dönüşümün farklı içsel dinamikleri ve özgünlükleri vardır. Bu yüzden, kentsel dönüşümlere genel politikalar ile yaklaşmak yerine, her bir durum için stratejiler geliştirilmelidir. Bu stratejiler politik aktörleri ve aktör oluşumlarında yer alan mimarları da içermelidir.

Anahtar Sözcükler: kentsel dönüşüm, politik aktör, mimari üretim, sanayi bölgesi

TURİZM GELİŞİMİ VE MEKANSAL ORGANİZASYONU: ANTALYA - BELEK ÖRNEĞİ

ALMAÇ ERDEM, İrem
Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Çağatay
Keskinok
Mayıs 2005, 147 sayfa

1980 sonrası dönemde, Türkiye’de turizmin hızla gelişmesi, turizm gelişim alanlarının yakınında bulunan küçük yerleşmelerde kontrolsüz ve plansız bir gelişim yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum, küçük yerleşmelerin, turizm gelişim senaryolarının bir parçası olarak ele alınmaması ve bunun sonucunda

gerçekleşen parçacı bir turizm planlaması anlayışının sonucudur.

Bu tezde, turizm gelişimi ile yakınındaki küçük yerleşmelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve mekansal ilişkileri incelenmiştir. Turizm kavramının kapsamlı bir kavram olduğu vurgulanmış ve turizm mevzuatı ile turizm planlamasının bu kapsamlı turizm tanımından hareketle kurgulanması gerektiği iddia edilmiştir. Türkiye’de 1980 sonrası turizm planlaması deneyimlerinde, turizm gelişim senaryoları içinde küçük yerleşmelere bir rol tanımlanıp tanımlanmadığı ve turizm politikalarının küçük yerleşmelerin gelişimine ilişkin ne tür yaklaşımlar barındırdığı soruları, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve 4957 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu Hakkında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna referansla yanıtlanmaya çalışılmıştır. Türkiye’de 1980lerden sonra turizm planlamasının kapsamlı bir planlama anlayışıyla yapılmadığı ve küçük yerleşmelere turizm gelişim senaryolarında bir rol verilmediği iddiaları Antalya - Belek Turizm Merkezi örnek alanı üzerinde incelenmiş ve tezin ortaya attığı iddialar bahsi geçen örnek alan üzerinde kanıtlanmıştır.

Bu tezde ayrıca, tespit edilen problemin çözümüne yönelik yasal düzenlemeler ile “turizm gelişim planları”nın kapsamı üzerine önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Turizmi Teşvik Kanunu, turizm gelişim senaryosu, mekansal organizasyon, küçük yerleşmeler, Antalya - Belek.

ESKİ VE YENİ MAHALLELERİN BİRLEŞİMİNDEKİ KENTSEL ALANIN DÖNÜŞÜMÜ: HALEP ŞEHİRİ

ARAS MİROĞLU, Ebru
Yüksek Lisans, Kentsel Tasarım Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Güven Arif
Sargın
Şubat 2005, 113 sayfa

Kentsel alan, kentsel planlama kararları ile idari sistem ve kurallar gibi çeşitli sebeplere dayalı olarak sayısız dönüşümlere maruz kalır. Bu bağlamda, tezin amacı tarihi bir kentteki eski ve yeni mahallelerin birleşimindeki bir

kentsel alanın mekansal dönüşümünü niceliksel ve niteliksel özelliklere dayalı morfolojik analiz yöntemi ile ortaya koymaktır.

Bu amaçla tez, kentsel süreç ile kentsel mekan arasındaki ilişkiyi 1811 ile 1927 arasındaki bir dönemde, Osmanlı İmparatorluğu ve Fransız Mandası gibi pek çok farklı hakimiyet altında kalan Halep kentindeki dönüşüme dayanarak açıklamaya çalışmaktadır. Dönüşüm kentin tarihsel, sosyo-ekonomik, sosyo-mekansal, idari sistem, kentsel planlama ve gelişiminin bir sonucudur.

Osmanlı kenti olan Halep on dokuzuncu yüzyıl sonunda, yeni kuralların uygulanması ile belediyenin yerel planlama kararları ve kentlinin yerel pratikleri gibi uygulamaların bir sonucudur. Sonuç olarak çalışma tarihi çevrelerdeki kentsel mekanın, idari sistem tarafından tanımlanmış kurallar ve kanunlar ile kentli arasındaki karşılıklı etkileşimden kaynaklanan kentsel süreçler sonucu oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kentsel dönüşüm, kentsel süreç, kentsel mekan, kentsel morfoloji, kamusal alan, özel alan, Halep şehri

GÜNDELİK FAALİYETLERDE YENİDEN TANIMLANAN KENTSEL MEKANLAR: ANKARA, “MİNİBAR” ÖRNEĞİ

ALTAY, Deniz
Yüksek Lisans, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Güven Arif
Sargın
Eylül 2004, 159 sayfa

Mekanı sosyal bir olgu olarak ele alan bu çalışma, kent mekanının kent sakinlerinden bağımsız olarak düşünilemeyeceğini vurgulamayı amaçlar. Bu doğrultuda, çalışma kentin gündelik yaşantısı içindeki “yaşanan mekanlar” üzerinden kenti ve kentliyi araştırmayı önerir.

Bu çalışma, kentsel mekanın sadece planlılar ve mimarlar tarafından değil, kentsel mekan kullanıcılarının kendileri tarafından da üretilmeye devam ettiğini öne süren tartışmalardan hareketle, kent sakinlerinin ihtiyaçları ve talepleri doğrultusunda mekanların nasıl yaratıldığını anlamayı amaçlar ve kentsel mekana dair

bu farklı üretim sürecini inceler. Kent mekanının kullanıcının gündelik faaliyetlerinde uygunlaştırma yolu ile nasıl 'yeniden tanımlandığını', nasıl yeni anlamlar kazanıp, yeniden üretildiğini anlamayı hedefler. Öte yandan kullanıcının yarattığı mekanlar üzerinden temsiliyetlerin oluşumu, tavır ve tepkilerinin gösterimi, ve direnişlerin biçimi de tezin içeriğini oluşturmaktadır.

Tez, bu doğrultuda Ankara sokaklarında gençlerin yarattığı bir mekanı, 'Minibar'ı inceleyerek 'yeniden tanımlama' olarak ortaya koyduğu bu farklı üretim sürecinin nasıl mümkün olduğu sorusunu yanıtlamaya çalışır. Araştırma sonuçları, pratikler üzerinden tanımlanan mekanın farklı özellikler ile kendini mümkün kıldığını göstermektedir. Bu mekanlar geçicilikleri, hareketlilikleri ve esneklikleri ile mevcut mekanın sınırlarını ihlal etmelerine rağmen kendilerini sürdürülebilmektedirler. Ayrıca bu mekansal pratiklerin bir ifade biçimi olduğu da anlaşılır.

Sonuç olarak, bu çalışma kenti anlamaya yönelik yeni bir bakış açısı önerirken, bu şekilde kentli hakkında, söylemler, hesaplar ve varsayımların sağlayabileceğinden daha net ve gerçek bir bilgiye ulaşılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal mekan, uygunlaştırma, yeniden tanımlama, direniş, minibar, Tunalı

"BAHÇE KENT" YERLEŞİMİNDEN KENTSEL ALANA DÖNÜŞÜM: BAHÇELİEVLER'DE MEKANSAL KALİTE DEĞERLENDİRMESİ

BAŞARAN, Bilge
Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Cana Bilisel
Nisan 2002, 104 sayfa

Türkiye'de hızlı kentleşme süreci ile birlikte artan yoğunluk ve planlama

kararlarındaki değişiklikler sonucunda tüm yerleşimler bir başkalaşım süreci geçirmişlerdir. 1030'lu yılların başında Türkiye'nin ilk konut kooperatifi olarak kurulan, fakat bunun ötesinde özgün bir tasarım modeli olarak uygulanmış olan Bahçelievler Konut Kooperatifi bu süreçlerin etkisi altında büyük ölçüde dönüşmüştür. Kent dışında, planlı bir 'bahçe kent' olarak tasarlanmış bu özgün yerleşim, zaman içinde tüm olumsuz etkilerle birçok niteliğini yitirmiş, fakat buna karşılık kentsel bir nitelik kazanmıştır. Bu tez, Bahçelievler'in bir 'bahçe kent' olarak tasarım niteliklerini araştırmakta, geçirdiği dönüşümü incelemekte ve son dönemde Ankara'da önemli bir kent merkezi niteliği kazanmasına neden olan süreçleri değerlendirmektedir.

Anahtar Sözcükler: "bahçe kent", kentsel dönüşüm, yoğunlaşma, kentsel kalite, mekansal kalite

TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKANIN OLUŞUMUNDA MİMARLIK VE KENTSEL TASARIMIN ROLÜNÜ YENİDEN TANIMLAMAK: ANKARA- ÇUKURAMBAR ÖRNEĞİ

TAN-ERŞAHİN, Rojda Ekim
Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Cana Bilisel
Ağustos 2002, 209 sayfa

Türkiye'de kentsel mekan üretme süreçleri ve özellikle eski gecekonduların yerleşimlerinin dönüştürülmesi süreci, mülkiyet ilişkilerinin belirlediği ve özgün, yenilikçi, alternatif düşünce üretim mekanizmalarını dışlayan, sadece refleksler biçimine uygulan-

gelen bir pratiğin etkisi altındadır. Bu baskılar altında kentsel mahallelere dönüştürülen gecekonduların mekansal nitelik sorunu; mevcut sürecin işletilmesi ve sonuç ürünün yaratılmasıyla ilgili başvuru kriterlerinin yeniden değerlendirilmesi gereğine işaret etmektedir. Bu noktada, "kentsel tasarım" bu kentsel mekan üretim süreci içinde yer alması gereken önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Kentsel tasarımın içeriğinin, sınırlarının tartışılması bu tezin kapsamındadır. Dolayısıyla tezin kuramsal çerçevesi, dünyadaki farklı yaklaşımların ve tartışmaların ortaya konmasına dayanır. Araştırmacı "kentsel tasarım"ın iki yönü olan bir araştırma alanı olduğunu savunmaktadır: "süreç olarak kentsel tasarım" ve "sonuç olarak kentsel tasarım". Birinci yön, kentsel tasarım politikalarının, stratejilerinin kararlaştırılması, farklı ilgi ve çıkar grupları arasındaki uzlaşmaların sağlanması gibi konuları içerirken; ikincisi sonuçta elde edilecek kentsel çevrenin mekansal, psikolojik ve sosyal özellikleri ile ilgilenecektir.

Bu araştırmada Ankara'nın eski gecekondularından biri olan Çukurambar'da gerçekleşen mekansal dönüşümün hem süreç hem de sonuç ürün olarak incelenmekte, buna bağlı olarak, Türkiye'deki imar planlaması süreçlerinin kentsel mekanın yaratılmasına ve belli bir mimari tipin oluşmasına etkisi incelenmektedir. Araştırmacı, Çukurambar özelinde, bu dönüşüm alanı için izlenebilecek olası bir örgütlenme modelini ve mekansal kaliteye ulaşılabilmesi için temel olacak kentsel tasarım ilkelerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: kentsel tasarım süreci, gecekonduların mahallelerinin dönüşüm süreci, Çukurambar konut bölgesi, kentsel tasarım ilkeleri, konut alanları tasarımı.